

ANUL INTEGRĂRII INFORMAȚIONALE A BIBLIOTECILOR PUBLICE: BILANȚURI

Vera OSOIANU,
director adjunct, BNRM

Abstract

The 23rd edition of last year, of scientific symposium Bibliologic Year was held under the title information integration of public libraries. The national approach to this topic is perfectly justified: the development of information society, information and communication technologies and information resources of public libraries are integrated, and determine the development of new innovative services and the modernization of existing ones. The actuality of the subject is determined by implementation in 2013, of the pilot project Novateca.

Keywords: *information and communication technologies, innovative services, Novateca program, the integrating of information, informatization of culture sphere.*

* * *

Ediția din 2013 a Simpozionului științific *Anul bibliologic* este a 23-a la număr – dovadă că activitatea s-a încetățenit temeinic în mediul biblioteconomic și are un rol esențial în actualizarea cunoștințelor, promovarea experienței avansate, evaluarea activității bibliotecare la nivel național, evidențierea impactului bibliotecii asupra comunităților locale și înțelegerea mai aprofundată a greutăților și a problemelor de rezolvat.

Anul bibliologic 2013 a avut un generic în premieră – *integrarea informațională a bibliotecilor publice*. În condițiile dezvoltării societății informaționale, tehnologiile de informare și comunicare (TIC) și resursele informaționale ale bibliotecilor și-au pierdut autonomia. Treptat se produce integrarea acestora, iar ca rezultat apa-

re oportunitatea dezvoltării unor servicii moderne inovaționale și modernizarea serviciilor tradiționale. Declararea anului 2013 *Anul integrării informaționale a bibliotecilor publice* a fost o mișcare destul de îndrăzneță pentru Biblioteca Națională a RM. Scepticii ar putea să se întrebe dacă organizatorii au avut un temei solid pentru a scoate în prim-plan această prioritate de vreme ce din totalul de biblioteci publice, la începutul anului 2013, doar 25% dețineau TIC și doar 16% erau conectate la internet.

Argumente pro această temă au fost mai multe: în anul 2013 a demarat implementarea proiectului-pilot *Novateca* prin care 68 de biblioteci au fost dotate cu tehnologii și peste 400 de bibliotecari au fost instruiți în vederea utilizării acestora. Pe parcursul anului, raportul s-a schimbat și la începutul anului 2014 deja 29,3% de biblioteci raportau că dețin TIC și 21,2% că dispun de conectarea la internet. Un alt motiv rezidă în faptul că bibliotecile care dețin TIC și acces la internet nu pot sta în așteptare, pentru că necesitățile utilizatorilor deja anticipează posibilitățile bibliotecilor. Potrivit ultimului sondaj realizat de Centrul de Guvernare Electronică, în anul 2013 aproape s-a dublat numărul persoanelor care cunosc avantajele oferite de e-guvernare, aproximativ 64% din gospodării dețineau cel puțin un calculator și 62% aveau conectare la internet. Crește rapid numărul moldovenilor care au conturi pe Facebook: de la 280 mii în 2012 la 360 mii în 2013 și o prognoză de 500 mii pentru anul 2014. La 11 martie 2014, în legătură cu aniversarea a 25-a de la începutul extinderii publice a internetului,

pe site-ul *Pew Research Center* a fost publicat raportul *Digital Life in 2025* (http://www.pewinternet.org/2014/03/11/digital-life-in-2025/?utm_source=Mailing+List&utm_campaign=e02c170126-future_of_internet_031114&utm_medium=email&utm_term=0_79a7fe984b-e02c170126-399137205) despre viitorul internetului, viitorul web-ului și al altor activități digitale. Experții prezic că în anii apropiați internetul va deveni și mai important, aproape ca și electricitatea, mai puțin vizibil, dar mai adânc implantat în viețile oamenilor și se va manifesta atât în bine, cât și în rău. Internetul va schimba totul: de la interacțiunea personală la deciziile luate de guvernanți la nivel mondial.

Integrarea informațională presupune că utilizatorii au acces la informații, conținuturi etc., de oriunde și oricând, indiferent de locul unde acestea sunt stocate. Integrarea serviciilor informaționale oferite de biblioteci și a TIC oferă posibilități tot mai mari de a presta servicii moderne inovatoare și de a moderniza serviciile vechi. Procesele de computerizare, informatizare și internetizare sunt ireversibile, situație care trebuie acceptată cât mai repede de bibliotecari. Important este ca acestea să definească foarte clar trei elemente principale: misiunea bibliotecii, care este cea de umanizare a societății și de îmbunătățire a calității vieții; funcțiile bibliotecii în top cu cea informațională și computerizarea, informatizarea și internetizarea, care sunt mijloace de realizare a misiunii și funcțiilor fundamentale.

Calculatorul și internetul au devenit instrumentele principale de activitate a bibliotecarului și fără cunoașterea acestora nu mai putem vorbi despre o activitate eficientă și calitativă. Dacă anterior o generație de tehnologii se schimba o dată la cinci ani, acum se vorbește despre o perioadă de trei ani, de aici și ritmul mai acce-

lerat de însușire a TIC, adoptate de lumea bibliotecară.

Dotarea bibliotecilor cu TIC și acces la internet nu este un scop în sine. Acestea trebuie puse în slujba membrilor comunității. Este o nedumerire faptul că, din cele 21,2% de biblioteci care au beneficiat de acces la internet, în anul 2013 doar 3,9% au creat instrumente web, produse, conținuturi electronice și și-au făcut prezența în spațiul virtual. Este vorba de lipsa competențelor, a timpului, a dorinței de a rămâne în zona de confort sau mai este și altceva? Sau din toate câte puțin? Probabil cea mai verosimilă variantă de răspuns este lipsa competențelor în TI.

Bibliotecile care n-au reușit să creeze site-uri sau bloguri au încercat să și promoveze biblioteca în spațiul virtual prin paginile de pe Facebook sau alte mijloace. Din cele 35 de biblioteci publice raionale / municipale / orașenești care au și funcții metodologice. Cinci nu sunt prezente nici măcar pe Facebook. Unicul contact al acestora cu lumea virtuală este blogul bibliotecilor publice din Republica Moldova www.bibliotecipublicerm.wordpress.com, care oferă un minim de informații despre activitatea bibliotecilor publice. Este suficient să dai o căutare pe Google, de exemplu, *Biblioteca Publică Raională „D. Cantemir”* și sistemul te direcționează exact la pagina bibliotecii de pe blog: <http://bibliotecipublicerm.wordpress.com/cantemir>. De aici și importanța selecției informațiilor care sunt plasate pe blogul bibliotecilor publice. Dar este mult prea puțin pentru această categorie de biblioteci și ar fi bine ca Programul Național *Novateca* să înceapă anume cu aceste biblioteci pentru a le putea aduce la nivelul celorlalte, ca linie de start pentru competițiile viitoare.

De menționat, că *Programul național de informatizare a sferei culturii pentru perioada 2012-2020* prevede anul 2015 ca an limită pentru crearea de către bibliotecile

publice a paginilor web pentru a oferi acces gratuit la informații și servicii. Există o discrepanță substanțială între accesul la tehnologii și internet în localitățile urbane și în cele rurale. Din cele 1210 biblioteci publice din spațiul rural doar 24,1 au în dotare tehnologii moderne de informare și comunicare. În spațiul urban cifra este de 68,5% din totalul de biblioteci.

Dezvoltarea competențelor tehnologice devine constanta activității bibliotecarilor pe segmentul formare profesională continuă. În februarie 2014 *WebJunction* a publicat o nouă ediție, actualizată și completată, a *Indexului competențelor pentru domeniul biblioteconomie* /https://www.webjunction.org/documents/webjunction/Competency_Index_for_the_Library_Field.html. Actualizarea ediției a fost posibilă grație unui grant al Institutului Serviciilor de Muzeu și Bibliotecă / Institute of Museum and Library Services. Activitatea *WebJunction* este susținută parțial de OCLC și granturi de la Fundația Gates. Observăm că au trecut exact cinci ani de la publicarea ediției originale din 2009. Ediția precedentă a trebuit actualizată ca să includă un șir de competențe necesare pentru a corespunde necesităților și așteptărilor în continuă evoluție ale membrilor comunității. Necesitatea acestei noi ediții a fost dictată de abilitățile noi necesare în secolul XXI, impactul asupra comunității și angajamentul comunitar. Aceste trei elemente au fost evidențiate în mod special. Competențele esențiale necesare bibliotecarului modern reflectă o combinație între competențele tehnologice și competențele personale și interpersonale ce scot în relief natura abilităților și cunoștințelor fundamentale pentru orice persoană care lucrează în bibliotecă, indiferent de postul ocupat. Un alt element reflectat în mod special în indexul actualizat al competențelor este demonstrarea impactului cu ajutorul datelor și al evaluării. Odată cu în-

ășprirea constrângerilor financiare, bibliotecile sunt puse în situația de a măsura și a demonstra valoarea și impactul bibliotecii asupra membrilor comunității.

Lucrarea poate fi de mare ajutor managerilor bibliotecilor la elaborarea programelor de formare profesională continuă, precum și la elaborarea fișelor posturilor. O informație succintă despre *WebJunction* poate fi accesată pe <http://clubbib.wordpress.com/2010/11/12/posibilitati-de-instruire-online>. „*WebJunction* este o comunitate pentru instruirea online fondata printr-un program colaborativ și activează în vederea asigurării personalului bibliotecar cu resursele necesare pentru dezvoltarea unor biblioteci relevante.”

Pe parcursul anului 2013, Direcția cercetare și dezvoltare în biblioteconomie (DCDB) a Bibliotecii Naționale a continuat dezvoltarea setului de instrumente Web 2.0 pentru bibliotecari care pentru ușurința utilizării au fost concentrate, sub o umbrelă comună, mapa electronică tematică *Biblioteca Națională a Republicii Moldova – „motor de căutare” pentru bibliotecari: servicii, produse, conținuturi, informații online 24/7* (<http://www.slideshare.net/rmbiblioteci/instrweb-20>). Împreună cu cele 79 de site-uri și bloguri create de bibliotecile publice și paginile bibliotecilor de pe FB și alte rețele de socializare, acestea formează epicentrul virtual al profesiei. Practic a fost creată rețeaua virtuală de comunicare profesională care înseamnă eficiență, promovare, imagine pozitivă. Despre aceasta vorbesc cele peste 100 000 de vizualizări înregistrate de cele două bloguri și conturi slideshare administrate de DCDB. Potrivit raportului anual remis de wordpress.com, accesările blogului de biblioteconomie și știința informării vin din 63 de țări. Dacă după numărul de accesări ale blogului pe primul loc se plasează Republica Moldova, pe locul 2 – România, și pe locul 3 – SUA, atunci după numărul de accesări ale con-

tului Slideshare pe primul loc este România, pe locul 2 – Republica Moldova, și pe locul 3 – SUA. Faptul că România este atât de prezentă este de la sine înțeles. Explicația pentru faptul că SUA se plasează pe locul 3 și după accesările de la blog și după cele de pe Slideshare constă din mai multe momente. În primul rând, sunt prietenii interesați de ce se întâmplă și cum evoluează lucrurile la noi, în al doilea rând, noi semnalăm cele mai importante documente oficiale care au tangențe cu activitatea bibliotecară la nivel internațional, cu tendințele și prioritățile de activitate a bibliotecilor și cele mai citate în literatura de specialitate articole. În postările noastre sunt citați autori de prestigiu, nume de referință în domeniu, iar materialele mai reprezentative sunt traduse și diseminate cu ajutorul instrumentelor Web 2.0 menționate.

Cea mai mare problemă a bibliotecilor este în continuare personalul și în special competențele IT. Este o problemă caracteristică pentru mai multe țări. Ca urmare a implementării TIC, în anul 2011, personalul Bibliotecii Congresului a fost redus cu 10%. A apărut și o tendință nouă – a scăpa de „balastul de personal” sub balast înțelegându-se persoanele care n-au asimilat tehnologiile.

Sistemul de formare profesională este în proces de creare, atât la nivel național, cât și la nivel regional. Anul bibliologic 2013 a însemnat începutul consolidării sistemului de formare profesională continuă de nivel regional. Au început să funcționeze cele șase centre regionale de formare create în cadrul proiectului-pilot *Novateca*.

În cadrul Simpozionului științific *Anul Bibliologic 2013* a fost organizat un panel de discuții la tema *Dezvoltarea competențelor tehnologice ale bibliotecarilor: experiența primului an de funcționare a centrelor regionale de formare*. La discuții au participat formatori din cele șase centre regi-

onale de formare, respectiv, Natalia Popușoi, BPR Căușeni; Maria Bahanova, BPR Ceadâr-Lunga; Elena Turcin, Vlada Burlacu, BPR Orhei; Viorica Gaja, Nina Svitchi, BPR Soroca; Ala Mutilica, Aliona Manciu, BPR Ungheni. Discuțiile au gravitat în jurul câtorva aspecte de organizare a formării bibliotecarilor, mai ales în contextual extinderii programului la nivel național, și anume:

- divizarea responsabilităților în interiorul unei biblioteci – centrul regional de formare (CRF): metodist / formator; reprezentant al altui serviciu / formator;
- experiențe, practici de calitate;
- probleme cu care s-au confruntat formatorii (cum au fost soluționate);
- sfaturi pentru viitorii formatori;
- comunicarea între formatori: pagina de pe Facebook *Traineri Novateca*;
- utilizarea tehnologiilor în comunicarea între formatori: Skype, Facebook etc.

Scopul discuției a fost de a scoate în evidență starea de lucruri pe segmentul formare profesională continuă și, în special, dezvoltarea competențelor tehnologice care au însoțit procesul de computerizare și internetizare a bibliotecilor din proiectul-pilot, a evidenția problemele care s-au conturat pe parcursul anului și în baza acestora a evita repetarea lor la etapa de extindere a programului *Novateca* la nivel național.

Cele șase centre regionale de formare au fost create în cadrul bibliotecilor publice raionale – centre metodologice de nivel teritorial care au responsabilități metodologice pentru rețeaua de biblioteci publice. Deși majoritatea bibliotecilor au în statele de personal bibliotecari responsabili de activitatea metodologică, care au în sarcină și formarea profesională continuă a bibliotecarilor din rețea, aceștia nu au fost selectați în calitate de formatori. Un exemplu aparte reprezintă Biblioteca Publică Raională Ungheni unde un formator este șeful ser-

viciului biblioteconomic, iar al doilea șeful serviciului relații cu publicul. Experiența acestora poate fi de învățătură pentru viitoarele centre regionale de formare.

Pe parcursul anului bibliologic 2013, din cele 12 persoane, selectate în calitate de formatori pentru centrele regionale de formare au rămas în activitate exact 50%. O idee expusă și susținută de participanții la panoul de discuții a fost de a instrui câte trei formatori pentru fiecare centru regional. Dacă din varii motive un formator pleacă, rămân alții doi care pot asigura activitatea și sustenabilitatea centrului.

Deși pentru marea majoritate a bibliotecilor țării integrarea informațională este realitatea zilei de mâine, anul integrării informaționale a clarificat bibliotecarilor țării niște momente ce se conștientizează în timp. Internetul deschide orizonturi nebănuite. Integrarea informațională, care este un proces ireversibil, la fel. Tendințele în domeniul tehnologiilor care sunt evidente astăzi vor continua, manifestându-se cu efecte atât pozitive, cât și negative asupra sănătății, educației, politicii, economiei și sferei de destindere. Există motive de îngrijorare privind securitatea datelor personale. O părere tot mai des vehiculată în ultimul timp este că internetul ucide viața privată. Dar este cunoscut și faptul că în internet nimic nu apare din ceea ce nu plasăm acolo. Excepție sunt cazurile de rea voință când cineva plasează în internet informații sau imagini cu destinație concretă de a face rău. Într-o postare de pe blogul său, http://www.davidleeking.com/2014/03/11/is-privacy-really-dead/?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+davidleeking+%28David+Lee+King%29#.Ux_7gFHL_GI, David Lee King, un mare cunoscător al relațiilor dintre internet, instituții, indivizi etc., se întreabă dacă intimitatea a murit cu adevărat? Este un lucru la care trebuie să ne gândim cu toții foarte serios. Fiecare poate controla ce plasează

în spațiul virtual. Oamenii înțelepți postează doar informații care nu le pot afecta prea brutal intimitatea. Trebuie să existe o limită până unde informațiile cu caracter strict personal pot fi distribuite în rețelele de socializare. Odată plasate acolo procesul este ireversibil, este greu să le ștergi sau să le întorci înapoi. Lucrul acesta e valabil mai ales în cazul copiilor și acest segment al utilizatorilor trebuie să fie în grija noastră permanentă atât la nivel de bibliotecă, cât și la nivel de instituții adiacente, părinți, învățători etc. Cazul doamnei procuror Elena Negară, care a făcut atâta vâlvă în societate, este de mare învățătură în acest sens. Este înțelepciunea în acțiune: „Dacă tăceai (dacă nu postai), filosof rămâneai!”

Studiile realizate recent în lume demonstrează că persoanele apreciază foarte înalt valoarea și importanța bibliotecii publice pentru comunitate. Asociația Bibliotecilor Americani a publicat recent o imagine, reprezentând cele mai sugesive informații-părerii ale americanilor, cu genericul *Ce spun americanii despre biblioteci?* (<http://clubbib2.wordpress.com/2014/03/13/ce-spun-americanii-despre-biblioteci/>). Informația este compilată în baza unui raport realizat recent de Centrul de Cercetare Pew. Potrivit raportului, 97% de părinți consideră că este foarte important ca bibliotecile să ofere programe educaționale pentru copii și adolescenți; 95% cred că materialele și resursele bibliotecilor joacă un rol important în a oferi fiecăruia șansa de a avea succes; 94% consideră că bibliotecile sunt foarte importante pentru copiii lor; tot 94% – că bibliotecile îmbunătățesc calitatea vieții în comunitate; 76% consideră că bibliotecile sunt importante pentru ei și familiile lor – majoritatea americanilor mai tineri iubesc să citească, media anului trecut constituind 13 cărți; mai mult de 80% cred că bibliotecile trebuie să fie cu siguranță parte a soluției educaționale; 75% de americani

consideră că bibliotecile sunt importante ca spații sigure pentru a sta, a citi, a studia etc.; 77% cred că bibliotecile oferă acces foarte important la calculatoare și internet; 81% consideră că bibliotecile oferă servicii de valoare.

Pentru a ajunge să se bucure de asemenea apreciere bibliotecarii americani au muncit enorm. Potrivit studiilor, 99,3% dintre bibliotecile americane oferă acces la diverse TIC și internet, iar 87% oferă instruire în vederea utilizării lor. Acest nivel de computerizare, informatizare și internetizare bibliotecile americane l-au atins tot prin susținerea Fundației Gates, care iată acum a pus mâna pe creștetul bibliotecilor publice din Republica Moldova. Este o țintă îndepărtată, dar la care trebuie să ajungem.

O bibliotecă mică cu un calculator conectat la internet poate oferi aceeași calitate a serviciilor, precum le oferă bibliotecile mari cu nenumărate resurse. Acesta este argumentul suprem pro internet.

Odată cu creșterea necesităților economice, sociale și educaționale au loc schimbări spectaculoase în necesitățile membrilor comunității și instrumentele disponibile pentru a servi aceste necesități. Utilizatorii așteaptă experiențe personalizate și vor servicii și resurse ușor de accesat și de distribuit, precum și un nivel mai înalt de interactivitate și impact. De la adoptarea publică pe scară largă în anii 1990, internetul s-a infiltrat adânc în fiecare aspect al existenței umane, influențând și în unele moduri remodelând fiecare aspect al vieții moderne – modul de comunicare, modul în care căutăm informații, modul în care gândim și, în unele cazuri, modul în care acționăm.

La 27 martie a avut loc ceremonia de lansare a Programului Național *Novateca*. De realizarea cu succes a programului *No-*

vateca depinde dezvoltarea și integrarea informațională de mai departe a bibliotecilor noastre. În jurul acestui program vor gravita toate evenimentele spectaculoase din câmpul biblioteconomic pe parcursul următorilor cinci ani. Aceasta este ideea care trebuie să ne unească pentru a face lucruri cu adevărat importante și utile pentru cetățenii țării.

Programul *Biblioteci globale* este cel mai bun lucru care a putut să se întâmple moldovenilor. Prin oferirea accesului la tehnologii și informații, bibliotecile vor face mai bună viața a mii de oameni. Prin realizarea proiectului-pilot *Novateca*, anul bibliologic 2013 a intrat deja în istoria profesiei ca an în care bibliotecarii țării au demonstrat că pot schimba lucrurile și se pot schimba.

Referințe bibliografice

1. Anul 2013 – Anul integrării informaționale a bibliotecilor publice. <http://clubbib2.wordpress.com/2013/01/page/4/>
2. O oră pentru cunoașterea TI: experiențe. <http://clubbib2.wordpress.com/2013/02/22/ora-pentru-cunoasterea-ti-experiente>
3. 2013 in blogging: Annual report. <http://clubbib2.wordpress.com/2013/annual-report>
4. Facebook – spațiu de întâlnire pentru bibliotecari. <http://clubbib2.wordpress.com/2014/01/02/facebook-spatiu-de-intalnire-pentru-bibliotecari>
5. WebJunction 2014. WEBinars and Online Learning in 2013. <http://www.webjunction.org/news/webjunction/webjunction-2014-looking-back-moving-forward.html>
6. Digital Life in 2025. http://www.pewinternet.org/2014/03/11/digital-life-in-025/?utm_source=Mailing+List&utm_campaign=e02c170126-future_of_internet_031114&utm_medium=email&utm_term=0_79a7fe984b-e02c170126-399137205
7. Ce spun americanii despre biblioteci? <http://clubbib2.wordpress.com/2014/03/13/ce-spun-americanii-despre-biblioteci>